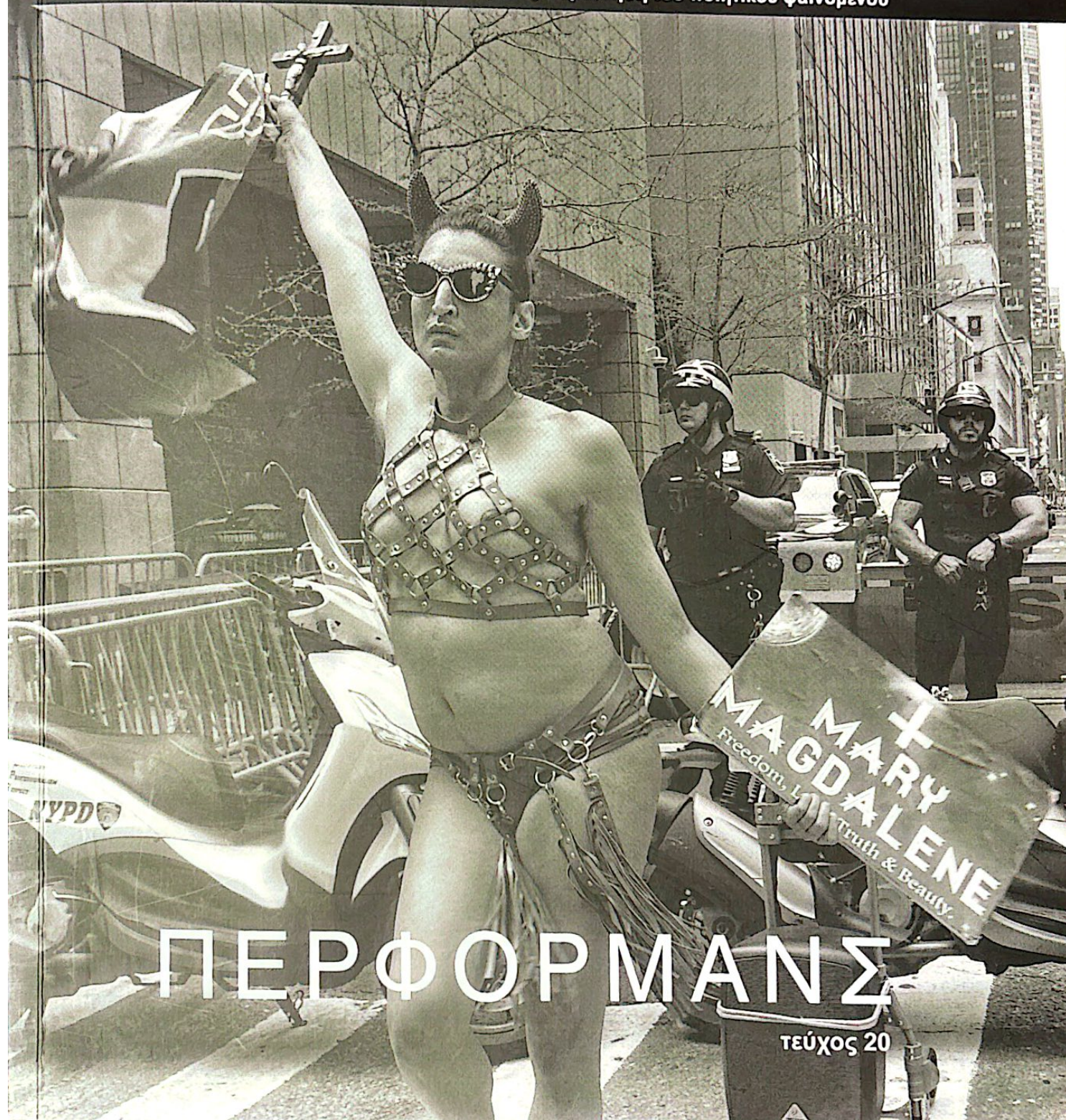

[φρμκ]

ΦΑΡΜΑΚΟ

Περιοδικό για τη διερεύνηση του ποιητικού φαινομένου

ΠΕΡΦΟΡΜΑΝΣ

Τεύχος 20

Βασίλης Νούλας & Κώστας Τζημούλης

Και συ, Γκαρθία Λόρκα, τι γυρεύεις εκεί κάτω στα καρπούζια;*

Ένας διαλογικός μονόλογος για τη θέση της ποίησης στην καρδιά της Nova Melancholia

Θέλουμε να μιλήσουμε για τη σχέση της περφόρμανς με την ποίηση, ή για τη σχέση της ποίησης με την περφόρμανς. Είναι δύσκολο ήδη να μιλήσεις για την περφόρμανς, και είναι δύσκολο ήδη να μιλήσεις για την ποίηση. Πόσο μάλλον για το ανάμεσό τους. Ανομολόγητο.

Γιατί τέτοια δυσκολία; Γιατί είναι πράγματα που από τη φύση τους διαφεύγουν, αντιστέκονται σε ορισμούς και λογικές προσεγγίσεις. Γιατί είναι πράγματα του υποκειμενισμού, καθόλου αντικειμενικά. Είναι σαν να μιλάς για τον εαυτό σου. Κάπως μύχια. Κάπως άρρητα. Το να μιλάς για αυτά, το να προσπαθείς να τα ορίσεις, να τα περιγράψεις, να τα θεωρητικοποιήσεις είναι σαν να τα προδίδεις.

Αυτό το ανάμεσα στην ποίηση και την περφόρμανς είναι περισσότερο μια ορισμένη ευαισθησία, μια ατμόσφαιρα, ένας ενθουσιασμός. Υπάρχουν όλες αυτές οι παρεξηγημένες λέξεις. Οι σχεδόν απαγορευμένες. Έχουν κατηγορηθεί ως κουλτουριάρικες, πολύ θολές, πολύ αόριστες, εντέλει κενές περιεχομένου. Τι θα πει: Περισσότερο είναι μια ορισμένη ευαισθησία, μια ατμόσφαιρα, ένας ενθουσιασμός;

Και όμως. Επιστρέφουμε σε αυτό το λεξιλόγιο που μοιάζει παρωχημένο και παρελκυστικό για να επιχειρήσουμε να μιλήσουμε για το πιο σημαντικό. Για αυτό που βρίσκεται στην καρδιά της Nova Melancholia. Στην καρδιά μας.

Ας πιάσουμε το νήμα από αλλού. Υπάρχει αυτή η παράδοση του τραπέζιου στο θέατρο. Του τραπέζιου της δραματουργίας, της ανάλυσης του έργου, των χαρακτήρων, της «διδασκαλίας» του κειμένου, που μας έρχεται ως στερεοτυπική εικόνα για τις πρόβες μιας παράστασης. Ένα τραπέζι συζητήσεων, αναλύσεων και κουβέντας ατέρμονης. Ένα τραπέζι, άλλοτε, με πολλά τασάκια και τσιγάρα, σήμερα με καφέδες και τσάγια. Και μετά, μετά από κάποιο καιρό, πθοποιοί και λοιποί συντελεστές σπκώνονται από το τραπέζι, και προσπαθούν να «σπκώσουν» και το κείμενο. Να μεταβούν από το τραπέζι στη σκηνή.

Ουδενμία σχέση. Στη Nova Melancholia αποτασσόμαστε το τραπέζι μετά επιτάσεως. Τουτέστιν δεν αναλύουμε, δεν κουβεντιάζουμε, δεν περιγράφουμε, δεν μιλάμε για αυτό που κάνουμε, και κυρίως δεν μιλάμε για το κείμενο. Τουλάχιστον

με όρους «τραπέζιου». Γιατί τόσο άρνηση για την ανάλυση, για την περιγραφή, για την κουβέντα;

Υπάρχουν δύο -τουλάχιστον- λόγοι. Ο ένας είναι ότι δεν ασπαζόμαστε την πρωτοκαθεδρία του κειμένου, του λόγου. Αντίθετα, αρνούμαστε την κυριαρχία του, την επιβολή του νοήματός του. Το χρησιμοποιούμε απλά, ως υλικό, όπως τα άλλα υλικά, όπως ένα τραγούδι, μια χορογραφία, ένα αντικείμενο. Ένα ποίημα ή μια πρόζα είναι για μας ένα αντικείμενο, κάνεις κάτι με αυτό, το λες σε ένα μικρόφωνο, ή ανεβασμένη σε μια καρέκλα, πλάτη στο κοινό, ή με το παντελόνι σου κατεβασμένο. Συχνά αντιμετωπίζουμε το λόγο «εικαστικά». Δηλαδή σημασία δεν έχει η σωστή (με όλες τις σημασίες) εκφορά του κειμένου, όσο η οπτική / σωματική συνθήκη της εκφοράς του. Και τα λοιπά, και τα λοιπά.

Εδώ χρειάζεται μια διευκρίνιση. Προς αποφυγή παρεξηγήσεων. Μοιάζει να υποτιμούμε το κείμενο, αλλά αυτή είναι μόνο η δεύτερη κίνηση στη διαδικασία. Η πρώτη κίνηση είναι η ίδια η επιλογή του. Που σημαίνει ότι έχουμε εν πρώτοις σαγηνευτεί, παραδοθεί στο κείμενο. Το κείμενο μάς έχει αλώσει. Έχει επιβάλει την επιλογή του. Τούτου λεχθέντος, η σε δεύτερο χρόνο υποτίμησή του είναι απαραίτητη για να παίξουμε επί ίσοις όροις και για να δημιουργήσουμε τον απαιτούμενο χώρο, πέρα (και πολύ πέρα μάλιστα) από το κείμενο. Για να ξαναφτάσουμε εντός του. Αλλιώς.

Ο δεύτερος λόγος της μεγάλης επιτραπέζιας άρνησης είναι ο εξής: Για να μην εκπέσει στο επίπεδο της εξήγησης και της περιγραφής, στο επίπεδο δηλαδή της κοινοτοπίας του λόγου. Ποιο να μην εκπέσει; Αυτή η ορισμένη ευαισθησία, η ατμόσφαιρα, ο ενθουσιασμός. Τι φοβάται αυτή η ευαισθησία; Τι πρέπει να διαφυλάξει αυτός ο ενθουσιασμός; Τον ποιητικό τους πυρήνα, τη σφαίρα του μύχιου. Στην καρδιά του κειμένου οφείλει να παραμένει κάτι άρρητο, το κείμενο πρέπει να κρατήσει το συμπαγές του, την αδιαφάνειά του. Πρέπει να παραμείνει αιγιματικό. Και ολόκληρο, όλον. Δεν ξέρω πως να το πούμε αυτό καλύτερα...

Οπότε από την πρώτη μέρα της πρόβας, απλά κάνουμε. Στα τυφλά; Χωρίς μπουσούλα και πυξίδα; Όχι. Υπάρχει ένα σύστημα μέσα στο χάος. Έχει αναπτυχθεί μια ποιητικό-εικαστική μεθοδολογία που διέπει τις πρόβες, χωρίς να επιβάλει κλειστά νοήματα. Η διαδικασία μας είναι ουσιαστικά ποιητική.

* Στίχος του Άλεν Γκίνσμπουργκ, από το ποίημα Ένα σουπερμάρκετ στην Καλιφόρνια (1960) σε απόδοση Άρη Μπερλή, που ακουγόταν στην περφόρμανς Σεμπάστιαν των Nova Melancholia (2023-24).

Προσπαθεί να δώσει χώρο στο πηγαίο, στο αδιαμεσολάβητο, στο υποκειμενικό. Έτσι την αισθανόμαστε.

Εξάλλου αν αρνούμαστε την ανάλυση του κειμένου, επιθυμούμε διακαώς, από την άλλη, τη μάγευσή μας από αυτό. Και ως κείμενο υπάρχει ήδη ο τίτλος. Ο τίτλος είναι πάντοτε γνωστός από την αρχή. Ο τίτλος είναι η αρχή. Και η αρχή το ήμισυ του παντός. Ο τίτλος λειτουργεί ως ξόρκι, ως στίχος σε προσωπική αφιέρωση, ως αυτοεκπληρούμενη προφητεία. Τι θέλουμε να πούμε με αυτό; Ότι ο τίτλος είναι ήδη αρκετός καθώς ενέχει εντός του την ειδική ευαισθησία, τη σωστή θερμοκρασία, τον ενθουσιασμό της παράστασης. Κι εμείς στις πρόβες επιτελούμε μια διαδικασία συντονισμού εντός μας και ως σύνολο με τον τίτλο. Και υπάρχει μια μεθοδολογία για αυτόν τον πολλαπλό συντονισμό. Και ένα μέρος αυτής της μεθοδολογίας είναι η άρνηση της ανάλυσης και της κουβέντας¹.

Τώρα θα πούμε τους τίτλους που μας μάγεψαν χατογραφώντας με αδρές γραμμές ένα μικρό χρονικό των Nova Melancholia. Μιλάμε για τις στιγμές όπου ασχοληθήκαμε πράγματι με τον ποιητικό λόγο υπό τη στενή έννοια του όρου.

Εκτοπλάσματα. Ωδές στον πρίγκιπα. SPLEEN. Σεμπάστιαν.

Ελάχιστα πραγματολογικά: Τα Εκτοπλάσματα παιζόνταν σε διαμέρισμα στα Εξάρχεια το 2013 και 2014, στην παράσταση ακούγονταν όλα τα ποιήματα της ομώνυμης συλλογής του Μίλτου Σαχτούρη. Τα Εκτοπλάσματα έχουν επίσης παρουσιαστεί στην κατάληψη του ΕΜΠΡΟΣ, στην Σχολή Καλών Τεχνών της Πράγας (2016), σε φεστιβάλ στη Λειψία και τη Δρέσδη (2017).

Οι Ωδές στον πρίγκιπα ήταν η εναρκτήρια παράσταση του underground (κυριολεκτικά και μεταφορικά) χώρου Μπαγκλαντές, κοντά στην πλατεία Βάθη. Παίχτηκαν ανά περιόδους, από το 2014 έως τις αρχές 2016. Στην παράσταση ακούγονταν ποιήματα και μεμονωμένοι στίχοι της ομώνυμης συλλογής του Νίκου-Αλέξη Ασλάνογλου. Το δεύτερο μέρος της παράστασης μετατρεπόταν σε μια ιδιαίτερη ποιητική βραδιά όπου γινόταν ανάγνωση όλων των ποιημάτων της συλλογής με τη συμμετοχή του κοινού.

Το SPLEEN παίχτηκε τον Μάρτη του 2018 σε ένα άδειο ισόγειο διαμέρισμα στα Εξάρχεια. Ακούγονταν ποιήματα του Σαρλ Μποντλέρ από τη συλλογή *Τα Άνθη του κακού*. Τα ποιήματα εκφέρονταν στη γαλλική γλώσσα, χωρίς να υπάρχει διαθέσιμη μετάφραση για τον θεατή.

Ο Σεμπάστιαν παίχτηκε στο ΠΛΥΦΑ το 2023 και το 2024. Ήταν ένα καλειδοσκόπιο ποιημάτων, κειμένων, εικόνων, μουσικών και ταινιών γύρω από τη φιγούρα του Αγίου Σεβαστιανού και τις κουίρ συνυποδηλώσεις του. Ακούγονταν ποιήματα των Γκέοργκ Τρακλ, Φρανκ Ο' Χάρα, Άλεν Γκίνσμπουργκ, Τενεσί Ουίλιαμς, Ζαν Κοκτώ, Πιερ Πάολο Παζολίνι, Ντέρεκ Τζάρμαν, κ.ά. στην πρωτότυπη γλώσσα, καθώς και ποιήματα των Ανδρέα Αγγελάκη, Ντίνου Χριστιανόπουλου, Νίκου-Αλέξη Ασλάνογλου,

Αλέξη Μπίστικα, Ζακ / Zackie Oh. Η παράσταση τιμήθηκε από την Ένωση Κριτικών Θεάτρου και Παραστατικών Τεχνών με το Βραβείο Επιτελεστικών Τεχνών.

Ας περάσουμε τώρα στο ουσιαστικό και μάλιστα ανά περίπτωση.

Ποια είναι η ειδική ευαισθησία, ο ενθουσιασμός, η ατμόσφαιρα που όρισε τη συνάντηση των Nova Melancholia με την ποιητική συλλογή «Εκτοπλάσματα» του Μίλτου Σαχτούρη; Η περφόρμανς² είχε υιοθετήσει την αισθητική των splatter b-movies με ζόμπι, ψεύτικο αίμα, φτηνά εφέ, ουρλιαχτά, αρμόνιο, αισθησιακές σκηνές λεσβιασμού, κλπ, που σε συνδυασμό με τη στενότητα χώρου του μικρού διαμερίσματος στα Εξάρχεια, το οποίο ταυτόχρονα ήταν το σπίτι μου³, δημιουργούσε κάθε βράδυ, για τους λιγοστούς θεατές που χωρούσαν, μια εκρηκτική ποιητική βραδιά. Πολλά μπορεί να πει κανείς. Και πολλά έχουν ήδη ειπωθεί σε κριτικές, αναλύσεις, συνεντεύξεις⁴.

Υπό το πρίσμα του παρόντος κειμένου, του κόμπου πάθους ανάμεσα σε ποίηση και περφόρμανς, αυτό που λέμε είναι: Ρίγος τρόμου και άγριας χαράς πολιορκούσε τα σώματά μας καθώς περνούσαν βίαια από εκστατικές, αλλόφρονες ή ζομπιοειδείς χορογραφίες σε παρατεταμένες ακίνητες παραλήψεις. Τα ποιήματα εκφέρονταν κατατονικά και απόκοσμα, ή αντίθετα, με ουρλιαχτά, ή εν θριάμβω. Δεν υπήρχε καμία από τις συνήθεις καλλιέργειες της απαγγελίας. Αλλά οι εκφορές αυτές λίγη σημασία είχαν γιατί το μόνο σημαντικό ήταν αυτό το ρίγος. Ένας μακάβριος ενθουσιασμός. Είτε αυτός αποδιδόταν με τρόπο γελοίο και γκροτέσκο, είτε με σιχαία κατατονικά.

Εξάλλου ήταν η εποχή της βαθιάς κρίσης στην Αθήνα. Μια εποχή άγριας χαράς καθώς οι βεβαιότητες κατέρρεαν γύρω μας, και κρυφές ελπίδες έβρισκαν χώρο και χρόνο ανθοφορίας. Εμείς ζούσαμε ήδη την ουτοπία των πρώτων χρόνων της κατάληψης του θεάτρου Εμπρός από την Κίνηση Μαβίλη⁵.

2. Η περφόρμανς Εκτοπλάσματα, έκανε πρεμιέρα στις 9 Μαρτίου 2013 σε κατοικημένο διαμέρισμα στα Εξάρχεια, και παίχτηκε για πολλές παραστάσεις. Η σκηνοθεσία ήταν του Βασίλη Νούλα, τα σκηνικά-κοστούμια της Ντόρας Οικονόμου, περφόρμερς οι Λήδα Δάλλα, Ελένη Καραγιώργη (φθινόπωρο 2013) / Ελίνα Μαντίδη (άνοιξη 2013), Αντιγόνη Ρήγα, Δέσποινα Χατζηπαυλίδου, Βασίλης Νούλας. Διάρκεια παράστασης: 60 λεπτά. Η είσοδος ήταν ελεύθερη με προαιρετική συνεισφορά.

3. Αυτή η ιδιόμορφη συνθήκη: το σπίτι που κατοικείς να γίνεται παραστασιακός χώρος κάθε βράδυ και να δέχεται άγνωστους θεατές, αυτό το άνοιγμα του ιδιωτικού, αντικατοπτρίζει το «άνοιγμα» που συνέβη σε μεγάλο μέρος του πληθυσμού κατά τα χρόνια της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, με πρωτόγνωρες μορφές αλληλεγγύης και συλλογικής συσπείρωσης. Ταυτόχρονα, το «θέατρο στο διαμέρισμα» ήταν ένας τρόπος να αντιμετωπιστεί πρακτικά η κρίση και η κατάρρευση της υποστήριξης από κρατικούς θεσμούς και φορείς.

4. Βλ. <http://www.novamelancholia.gr/el/productions/15>

5. Η Κίνηση Μαβίλη ήταν μια συσπείρωση καλλιτεχνών των παραστατικών τεχνών που προσπάθησε να αντιδράσει δυναμικά και συλλογικά στην έλλειψη πολιτιστικής πολιτικής για τις τέχνες του θεάματος. Η κατάληψη του εμβληματικού αλλά εγκαταλελειμμένου θεάτρου ΕΜΠΡΟΣ από την Κίνηση Μαβίλη ξεκίνησε στις 11.11.2011 με ένα δεκαήμερο φεστιβάλ όπου συμμετείχε πλήθος καλλιτεχνών και θεωρητικών από διαφορετικά πεδία και διαφορετικές γενιές. <https://kinisimavilli.blogspot.com/>

1. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι και η παραδοσιακή διαδικασία του τραπέζιού έχει τον ίδιο στόχο, τον συντονισμό όλων των συντελεστών της παράστασης σε ένα ίδιο μήκος κύματος, σε ένα κοινό νόημα. Εδώ όμως αυτός ο συντονισμός επιτελείται εγκεφαλικά, μέσω του λόγου και συχνά οδηγεί σε μια μονοτονία, στερεοτυπία, ή κανονικότητα, που αποθαρρύνει πιο αδιαμεσολάβητες και αναπάντεχες τονικότητες.

Και κάτι πιο προσωπικό: Τα «Εκτοπλάσματα» του Σαχτούρη από τις εκδόσεις Στιγμή (1986) ήταν το πρώτο βιβλίο ποίησης που αγόρασα ως έφηβος. Η πρώτη ουσιαστική επαφή. Ο πρώτος συγκλονισμός. Η πρώτη αγάπη. Γι' αυτό και η παράσταση ήταν για μένα ένας αποκαίρεισμός στα '80ς, στα δύσκολα χρόνια της εφηβείας.

Ποια είναι η ορισμένη ευαισθησία που γεννήθηκε ανάμεσα στα ποιήματα της συλλογής *Ωδές στον πρίγκιπα* του Νίκου Αλέξη Ασλάνογλου (1981) και την ομώνυμη περφόρμανς των Nona Melancholia⁶;

Οι *Ωδές* είναι από τις πιο αγαπημένες μας παραστάσεις καθώς συνόψισε για μας το μείζον της εποχής ποιητικά: τη δύναμη και την χαρούμενη αποφασιστικότητα, την πίστη και την αλληλεγγύη που γεννήθηκαν μέσα από τα πρώτα χρόνια της κρίσης. Χωρίς καμία οικονομική υποστήριξη, με ελεύθερη συνεισφορά αντί εισιτηρίου, σε ένα υπόγειο του σκληρού κέντρου της πόλης, διακοσμημένο με ίχνη από τη μπαγκλαντεσιανή κοινότητα (ο χώρος υπήρξε παλιότερα η έδρα της), η ποιητική αυτή περφόρμανς ακτινοβολούσε φως!

Ο πρώτος στίχος των *Ωδών* είναι: «Η θέση σου είναι στην Αθήνα, Πρίγκιπα».

Η παράσταση *Ωδές στον πρίγκιπα* ήταν μια ελεγεία για την απώλεια (ή το ανέφικτο) του έρωτα. Μαζί, και μια ελεγεία –άλλα κι ένα ξόρκι– για τη μελαγχολία των ημερών, για την πόλη της Αθήνας, για ό,τι μας αφορά. Οι *Ωδές* πραγματεύονταν όψεις της ερωτικής επιθυμίας: τα όρια ανάμεσα στην επιθυμία, τη φαντασίωση, τη ματαίωση, τη λαχτάρα και την ανάμνηση.

Η παράσταση έστνε ένα πρόσκαιρο ζωντανό μνημείο για τους χαμένους ή τους ξανακερδισμένους έρωτες της ζωής μας, αποτίνοντας φόρο τιμής σ' έναν από τους πλέον ερωτικούς ποιητές της νιότης μας, τον Νίκο Αλέξη Ασλάνογλου.

Στο πρώτο μέρος συνέβαινε μια συνειρμική διαδοχή εικόνων του Πρίγκιπα: ο μπασκεμπολίστας, ο Αρθούρος Ρεμπώ, ο Άμλετ, τα σκυλιά του Πρίγκιπα, ο προμηθευτής της ζάχαρης, ο Άν Γιώργης καθαλάρης, ο ξυλοπόδαρος, ο Μάικλ Τζάκσον, ωδή για τον Νινέτο Ντάβολι, ο διορισμένος πρίγκιπας.

Στο δεύτερο μέρος γινόταν η απαγγελία όλων των ποιημάτων της συλλογής του Ασλάνογλου στο μικρόφωνο με τη συμμετοχή φίλων και του κοινού. Υπήρχε κι ένας μαγικός επίλογος με το τραγούδι των 70's "Si tu n'existais pas".

Ο τελευταίος στίχος των *Ωδών* είναι: «αν όλ' αυτά ξάφνου γίνουν μια πένθιμη λάμψη». Περιγράφουμε ήδη στη νοσταλγία, στην ονειροπόληση, σε έναν καθαφικό ερωτισμό;

Όχι, καθόλου. Αυτό που μένει σαν αίσθηση από τις *Ωδές*, αυτός ο πρωταρχικός ενθουσιασμός που διαπερνούσε τις πρόβες και την παράσταση είναι η ίδια η πίστη στην ποίηση.

6. Η περφόρμανς *Ωδές στον πρίγκιπα* έκανε πρεμιέρα στις 19 Οκτωβρίου 2014 στο Μπαγκλαντές, έναν υπόγειο χώρο που ξεκίνησε μια μικρή ομάδα καλλιτεχνών του θεάτρου (Βάσω Καμαράτου, Κώστας Κουστολέλος, Βασίλης Νούλας) και ο οποίος στέγασε για λίγα χρόνια πειραματικές παραστάσεις. Βρισκόταν στην οδό Χαλκοκονδύλη, στο κέντρο της Αθήνας. Οι *Ωδές* παίχτηκαν για πολλές παραστάσεις έως τις αρχές 2016. Η σκηνοθεσία ήταν του Βασίλη Νούλα, περφόρμερς οι: Αντωνής Γκρίτσας, Λήδα Δάλλα, Αθανάσιος Κουβούσης, Βασίλης Νούλας, Αλέξια Σαραντοπούλου, Κώστας Τζημούλης, Δέσποινα Χατζηπαυλίδου.

Η ποίηση ως ουσία ζωτικής σημασίας. Η ποίηση σώζει!

Πρωτοδιάβασα Ασλάνογλου, εκεί γύρω στα είκοσί μου, και –όπως και με τον Σαχτούρη– κράτησα εντός μου, ως κάτι πολύτιμο και μοναδικό, την αίσθηση της πρώτης συγκίνησης, ενός είδους «λιγώματος» που προκαλεί κάποτε η συνάντηση με μια ποιητική γραφή που σε διαπερνά ηλεκτρικά, που σε αγγίζει σπλαχνικά. Και ήθελα να ανταποδώσω. Να ανταποδώσω κι εγώ κάτι πίσω στον ποιητή, ένα αντίδωρο για το συγκλονιστικό του δώρο! Κάποιες παραστάσεις –οι πιο προσωπικές ίσως– ξεκινούν από αυτό το αίτημα ανταπόδοσης.

Ας περάσουμε στο *SPLEEN*, που νομίζω πως είναι μια από τις πιο δύσκολες και έκκεντρες περφόρμανς των Nona Melancholia⁷.

Ναι, αν σκεφτείς: τον περιορισμένο χώρο ενός ισόγειου διαμερίσματος στα Εξάρχεια, τους θεατές που στριμώχνονταν κάποιοι όρθιοι, κάποιοι καθιστοί, τις μπαλκονόπορτες ανοιχτές καθ' όλη τη διάρκεια της παράστασης με κρύο καιρό, τις αντιδράσεις των περίοικων από τον ακάλυπτο (συχνά ηδονοβλεπτικές), τον μόνο λόγο που ακουγόταν να είναι τα ποιήματα του Μποντλέρ στα γαλλικά, τη σταδιακή κορύφωση σκληρών δράσεων με γυμνό, λεσβιακά συμπλέγματα, επίκληση στο σατανά, σταύρωση, δαιμονισμό, τις φρενιδικές σκηνές με *piercing*, *bondage*...

Ο Δημήτρης Τσατσούλης γράφει ότι το *SPLEEN* «είναι μια αμιγής περφόρμανς με αυθεντικά υλικά με καταγωγή από τις (αυτοβιογραφικού χαρακτήρα) απαρχές του είδους, μια κυριολεκτικά πένθιμη παράσταση που πηγή της έχει και αφιερώνεται στη μνήμη της μητέρας του Βασίλη Νούλα που έφυγε πρόσφατα. Καθιστώντας το πένθος του δημόσιο μέσω της τέχνης του»⁸.

Εδώ έχουμε ένα άλλο παράδειγμα συνεύρεσης ποίησης και περφόρμανς. Διαφορετικό από αυτό των *Εκτοπλάσμάτων* και των *Ωδών στον πρίγκιπα*. Η μποντλερική ποίηση ενδιέφερε ως έξαψη του πόνου, ως πόζα εκκεντρικότητας, ως θέαμα του κακού. Γιατί ο Μποντλέρ μας μαθαίνει πως το τεχνητό, το ψεύτικο, η εκζήτηση, το έκκεντρο, που δεν κρύβονται αλλά επιδεικνύονται ως τέτοια, έχουν κάποτε μεγαλύτερο υπαρξιακό βάρος και κρύβουν πιο απόλυτη συντριβή από την απλή, δήθεν ειλικρινή, δήθεν γνήσια, φυσικότητα.

Και γιατί επιλέχθηκε η απαγγελία των ποιημάτων στα γαλλικά; Όταν μάλιστα οι μισοί από τους περφόρμερς δεν μιλούν γαλλικά.

Η απαγγελία των ποιημάτων στην πρωτότυπη γλώσσα ενέτεινε το παραξένεμα, την «πόζα» της παράστασης. Ταυτόχρονα όμως, και κυρίως, έκανε φανερό το αδιαπέραστο,

7. Η περφόρμανς *SPLEEN* έκανε πρεμιέρα στις 3 Μαρτίου 2018 σε ισόγειο, άδειο διαμέρισμα στα Εξάρχεια, και παίχτηκε για 20 παραστάσεις. Διάρκεια παράστασης: 60 λεπτά. Η σκηνοθεσία ήταν του Βασίλη Νούλα, τα σκηνικά-κοστούμια του Κώστα Τζημούλη, περφόρμερς οι: Δήμος Κλιμενών, Εύα Κολιωνάντου, Σοφία Κορώνη, Βίκυ Κυριακουλάκου, Βασίλης Νούλας, Αλέξια Σαραντοπούλου, Κώστας Τζημούλης, Δέσποινα Χατζηπαυλίδου. Η παράσταση είχε οικονομική υποστήριξη από το Υπουργείο Πολιτισμού.

8. Η κριτική θεάτρου του Δημήτρη Τσατσούλη «*Spleen*» - της Nona Melancholia πάνω σε ποίηση Charles Baudelaire, δημοσιεύτηκε στον ηλεκτρονικό τόπο the Greek Play Project, στις 3/8/2018.

το μη μεταφράσιμο της ίδιας της ποίησης, αλλά και του προσωπικού πόνου, και φυσικά της ίδιας της περφόρμανς ως ζώσας πραγματικότητας.

Γιατί ο λόγος στις παραστάσεις της Nova Melancholia είναι ένα υλικό, ένα αντικείμενο που αντί να το βαστώ, το εκφωνώ. Και η σταθερή χρήση του μικροφώνου στις παραστάσεις μας έχει να κάνει και με αυτή την προσπάθεια «αντικειμενοποίησης» του λόγου. Το μικρόφωνο είναι ένα αντικείμενο που συνυποδηλώνει την υλικότητα του λόγου και ταυτόχρονα ένα μηχανικό ενδιάμεσο ανάμεσα στη φωνή του περφόρμερ (την οποία επιπλέον παραλλάσσει) και της πρόσληψής της από τον θεατή/ακροατή.

Με τον Σεμπάστιαν⁹ φτάνουμε πια στο τώρα της ομάδας, εφόσον η περφόρμανς αυτή, που γνώρισε μεγάλη επιτυχία το 2023, ξαναπαίχτηκε το 2024. Ποια η σχέση της με τον ποιητικό λόγο και ποια ήταν τα δραματουργικά πρίσματα επιλογής και απόδοσης των ποιημάτων;

Συλλάβαμε αυτή την περφόρμανς εξ αρχής ως ένα άθροισμα πολιτισμικών αναφορών, ένα καλειδοσκόπιο στίχων, μουσικών, ταινιών, κειμένων και απεικονίσεων γύρω από το αρχέτυπο της γκέι επιθυμίας που ενσαρκώνει στη δυτική παράδοση το μαρτύριο του Αγίου Σεβαστιανού. Η λογική της παράστασης ήταν η συσώρευση των αναφορών, μια πλημμυρίδα ομορφιάς και ποίησης, ένας κορεσμός των αισθήσεων. Ο στίχος του Νίκου Καρούζου «σφάξε τη μια ομορφιά να πιει το αίμα η άλλη» ήταν ένα είδος δραματουργικού οδηγού.

Ναι, γιατί όλο αυτό το κουίρ «πανδαιμόνιο μουσικής» εκβάλλει στο τέλος της παράστασης στο «χερσότοπο» των πρώτων θυμάτων του AIDS μέσω μιας ποιητικής συνειρμικής διαδοχής: ο Άγιος Σεβαστιανός, προστάτης άγιος κατά της πανούκλας στο Μεσαίωνα και την Αναγέννηση, μετατρέπεται κατά τους αιώνες της δυτικής νεωτερικότητας σε gay icon, η πανδημία του AIDS στη δεκαετία του '80 βαφτίζεται πανούκλα των ομοφυλόφιλων, έτσι ο δικός μας Άγιος Σεβαστιανός γίνεται προστάτης των πρώτων θυμάτων, των γκέι ποιητών που γνώρισαν την επιθυμία και τον έρωτα σε αιμάντιο δεσμό με το στίγμα, τον πόνο, την απώλεια. Η παράσταση τελειώνει με μια νεκρολογία καλλιτεχνών και ποιητών, με έναν συλλογικό κουίρ θρήνο.

Όμως, ας τα πάρουμε με τη σειρά. Στο εναρκτήριο μέρος, λοιπόν, υπήρχε μια χαλαρή ατμόσφαιρα με μουσική υπόκρουση από αγαπημένα τραγούδια, και τους περφόρμερ να επιτελούν μια σωματική και ποιητική προετοιμασία, μια προπόνηση με χορό, γυμναστικές ασκήσεις και ποιήματα. Τα μικρόφωνα ήταν ανοιχτά, κάθε τόσο κάποιο περφόρμερ έπαιρνε ένα από τα βιβλία ποίησης που βρίσκονταν σε ένα τραπέζι και διάβαζε στο πρωτότυπο ένα ποίημα του Φρανκ Ο'Χάρα, του Πωλ Βεργαίλν, του Πιερ Πάολο Παζολίνι, ή του Ανδρέα Αγγελάκη, του Νίκου-Αλέξη Ασλάνογλου, κ.ά. Ποιήματα που σχετίζονται

άμεσα με τον Άγιο Σεβαστιανό, όπως το «San Sebastiano di Sodoma» του Τενεσί Ουίλιαμς ή το «Στίχοι της Αγίας Αγνής για τον Άγιο Σεβαστιανό» του Ντίνου Χριστιανόπουλου, ή άλλα, ποιήματα μιας γκέι ευαισθησίας. Ξαν να βρίσκεσαι σε ένα χαλαρό απογευματινό πάρτυ, μια γιορτή της ποίησης. Η απαγγελία των ποιημάτων γίνεται έτσι ένας τρόπος να βρεθούμε μαζί, να φτιάξουμε μια παρέα, να έρθουμε κοντά για να μοιραστούμε κάτι.

Στο κεντρικό μέρος της παράστασης, κι αφού ακούγονταν κι άλλα ποιήματα και πεζά, αυτή τη φορά των Γιούκιο Μισίμα, Ζαν Ζενέ, Μπερνάρ Μαρί Κολτέζ, και Άλεν Γκίνσμπουργκ, ο ποιητικός λόγος έδινε τη θέση του στην ποίηση της εικόνας και της επιτέλεσης. Στον τοίχο προβάλλονταν αποσπάσματα από ταινίες της κουίρ κινηματογραφικής πρωτοπορίας (Ζαν Κοκτώ, Ζαν Ζενέ, Τζακ Σμιθ, Κένεθ Άνγκερ, Ντέρεκ Τζάρμαν, Άντι Γουόρχολ, κλη) ενώ οι περφόρμερ επιδίδονταν σε ευφάνταστες συνομιλίες με την εικόνα.

Το τρίτο και τελευταίο μέρος της παράστασης επιτελούσε έναν συλλογικό θρήνο συσχετίζοντας την γκέι παράδοση του μαρτυρίου του Αγίου Σεβαστιανού με την πανδημία του AIDS. Η ενότητα αυτή άνοιγε με απαγγελίες των Ανδρέα Αγγελάκη, Αλέξη Μπίστικα και Ζακ / Zackie-Oh και συνέχιζε με βασικό οδηγό τα ποιητικά κείμενα του Τζάρμαν από την τελευταία του ταινία *Blue*.

Μπορούμε να πούμε πως η ποίηση (υπό τη στενή αλλά και την ευρεία έννοια) βρισκόταν στον πυρήνα αυτής της περφόρμανς, κι αγκάλιαζε και οδηγούσε τους θεατές και τους περφόρμερ από το φως στο σκοτάδι και ξανά στο φως. Αυτό που θέλαμε να υμνήσουμε με τον Σεμπάστιαν είναι ένα συγκεκριμένο είδος ποιητικής ευαισθησίας, ποιητικού υπάρχειν που μας είναι προσφιλέ.

Γιατί η Nova Melancholia ανατρέχει τόσο συχνά στον ποιητικό λόγο; Τι είναι αυτό που φέρνει την ποίηση στην καρδιά της ομάδας;

Η Nova Melancholia έλκεται από μη θεατρικά κείμενα. Παραστασιακό υλικό έχουν αποτελέσει κατά καιρούς σύντομα φιλοσοφικά ή θεωρητικά δοκίμια (Ντεκάρτ, Μπένγιαμιν, Φρόιντ, Ντερριντά), μικρές πρόζες (Πεντζίκης, Ιωάννου, Χειμωνάς, Ποντίκας, Παπαδημητράκοπουλος, Μπατάιγ, Καπάνταης, Χαρμς), επιστολές (Ρόζα Λούξεμπουργκ), κ.ά. Αυτή η έλξη, αφενός από τη συντομία, το μικρό μέγεθος, κι αφετέρου από το προσωπικό ή «δύσκολο» ύφος της γραφής, μοιραία δείχνει προς την ποίηση. Αλλά το βασικό είναι άλλο.

Η φυγή προς την ποίηση είναι μονόδρομος για μας αφού μόνο εκεί ο λόγος γίνεται ήχος / εικόνα / πράγμα. Εκεί ο λόγος αποκτά τη μέγιστη δυνατή στιβαρότητα, και ταυτόχρονα εκφραστικότητα κι ευπλασία. Λόγος δυνατός σαν ασάβι κι εύκαμπτος σαν καουτσούκ. Η ποίηση ελευθερώνει τα νοήματα, επανεφευρίσκει τις λέξεις, σου ανοίγει επιλογές. Κι επίσης είναι πλήρης, αμιγής, αυτάρκης. Δεν σε χρειάζεται. Υπάρχει από μόνη της κι ακτινοβολεί. Μπορείς να την κάνεις ό,τι θέλεις. Σου δίνει το ελεύθερο. Είναι το αντίθετο από το θεατρικό κείμενο, το οποίο συχνά νιώθεις ότι δεν στέκεται από μόνο του, αλλά ζητά την ολοκλήρωσή του από τη σκηνή, είναι εξαρτημένο από συγκεκριμένους χαρακτήρες,

9. Η περφόρμανς Σεμπάστιαν έκανε πρεμιέρα στις 4 Μαΐου 2023 στο χώρο ΠΛΥΦΑ, στην Αθήνα. Η σκηνοθεσία ήταν του Βασίλη Νούλα, τα σκηνικά-κοστούμια του Κώστα Τζημούλη, περφόρμερς: Χάρης Δούμouρας, Χριστίνα Καραγιάννη, Pierre Magendie, Νίκος Ντάσης, Χριστίνα Ράινχαρντ. Διάρκεια παράστασης: 90 λεπτά. Η παράσταση πραγματοποιήθηκε με την υποστήριξη του Υπουργείου Πολιτισμού.

συγκεκριμένες καταστάσεις, σκηνοθετικές ερμηνείες κι υποκριτικές δεινότητες.

Και για να επιστρέψουμε στο παρωχημένο κι ασαφές λεξιλόγιο με το οποίο ξεκινήσαμε: Η ποίηση γεννά εντός μας ευαισθησία, φαντασία, ατμόσφαιρα, ενθουσιασμό, μας καλεί να (την) επιτελέσουμε. Ελεύθερα! Ποιητικά!

